

Εισήγηση της συνέλευσης του Αυτόνομου Στεκιού στην εκδήλωση- συζήτηση με αφορμή το ντοκιμαντέρ “Ruins” («Ερείπια»)

Η δίωξη των οροθετικών γυναικών χαρακτηρίστηκε «κυνήγι μαγισσών» από πολλά στόματα. Οι φωνές αυτές πνίγηκαν μέσα στον κυρίαρχο λόγο και στην γκεμπελική επικοινωνιακή διαχείριση της υπόθεσης, τον Μάη του 2012, παραμονές εκλογών, από ένα καπιταλιστικό σύστημα σε κρίση, από μια αστική δημοκρατία που στρατηγικά εδώ και δεκαετίες επαναδιαπραγματεύεται τα όρια της νομιμότητάς της.

Το κυνήγι μαγισσών, αυτή η μανιχαϊστικού τύπου έμπνευση πήρε διαστάσεις επιδημίας τον ύστερο μεσαίωνα και στις αρχές των νεώτερων χρόνων. Περιγράφει την κατάσταση διωγμού, κοινωνικής και φυσικής εξόντωσης ανθρώπων που εκπροσωπούσαν το Άλλο, το διαφορετικό, κάτι που έγινε συνώνυμο του μισρού, του επικίνδυνου, ανθρώπων που τελικά επωμίζονταν -και όχι βέβαια αυτοβούλως- την ευθύνη για ό,τι κακό συνέβαινε στην κοινότητα. Πρωτοεμφανίστηκε στη φάση της ανάδυσης και εξάπλωσης του καπιταλισμού κυρίως στις προτεσταντικές, λιγότερο στις καθολικές και καθόλου –σύμφωνα με τις έως τώρα ιστορικές ενδείξεις- στις ορθόδοξες περιοχές της Ευρώπης. Προκειμένου να υπαχθούν καθ’ ολοκληρία στη σχέση της μισθωτής εργασίας δεν δέχτηκαν επίθεση μονάχα οι λευκοί ευρωπαίοι άντρες. Στόχοι της επίθεσης υπήρξαν επίσης τα παιδιά, οι ιθαγενικοί πληθυσμοί των «νέων χωρών», αλλά σε ό,τι αφορά τη σημερινή συζήτηση εξαπολύθηκε μια κυριολεκτική γενοκτονία (ανάμεσα σε άλλες) σε βάρος των γυναικών. Οι τελευταίες δεν θεωρήθηκαν τυχαία υπηρέτες του διαβόλου μιας και εκ προοιμίου αποτελούσαν απειλητικά υποκείμενα λόγω της θέσης τους σε προνεωτερικούς κοινωνικούς σχηματισμούς: προέβαλλαν και υποστήριζαν διαφορετικές μορφές ύπαρξης, ανταγωνιστικές προς την ανάπτυξη των σχέσεων που χαρακτηρίζουν τόσο την παραγωγή όσο και την κοινωνική αναπαραγωγή εντός καπιταλισμού.

Στο σημερινό του αντίστοιχο, το κυνήγι μαγισσών συμβαίνει σε ένα πλαίσιο καπιταλιστικής κρίσης. Είτε αποδεχτούμε ότι η πρωταρχική συσσώρευση αποτελεί μαζί με τις νέες περιφράξεις το μόνιμο και κυρίαρχο τρόπο παραγωγής είτε τη διαφοροποιήσουμε από την απλή συσσώρευση, παραμένει η εξής διαπίστωση: το κυνήγι μαγισσών, ενταγμένο στη στρατηγική του καπιταλισμού να παράγει διαρκώς μια κοινωνικά απαξιωμένη ανθρωπότητα, ανασύρεται ως ένα χρήσιμο εργαλείο-απάντηση στην επείγουσα ανάγκη του κεφαλαίου και του κράτους σε κάθε περίοδο κρίσης να διαχειριστεί το κοινωνικό σώμα. Κατ’ αυτό τον τρόπο, παράλληλα προς την επίλυση ζητημάτων οικονομικής φύσης, κατασκευάζεται εκ νέου ένας ηγεμονικός λόγος που επανανομιμοποιεί την ύπαρξη του κράτους και του κεφαλαίου, ειδικά όταν οι παλαιότερες μορφές νομιμότητας καταρρέουν συμπαρασέρνοντας την απαραίτητη για το σύστημα κοινωνική συναίνεση.

Το σύγχρονο κυνήγι μαγισσών, σύμφωνα με τις επιταγές της βιοπολιτικής, δεν καταδικάζει τις «μάγισσες» πάντα σε άμεση φυσική εξόντωση μολονότι αυτό συμβαίνει και στις μέρες μας σε Αφρική, Ινδία, Νεπάλ και αλλού. Ωστόσο διαχρονικά τις υποβάλλει οπωσδήποτε σε μια διαφορετική μορφή θανάτου, στον κοινωνικό θάνατο: οι «μάγισσες» διαπομπεύονται και στιγματίζονται αμετάκλητα. Πρόκειται για μια τελετουργία η οποία από την μία αποκαλύπτει και στηλιτεύει εκείνη την πρακτική του υποκειμένου που αποτελεί απόκλιση από τη νόρμα και από την άλλη πραγματώνει την ίδια την νόρμα. Η διττή αυτή λειτουργία έχει ανάγκη από μάρτυρες που θα επικυρώσουν- παλιότερα με τη φυσική και σήμερα με την εικονική παρουσία τους- την διαδικασία. Οι μάρτυρες είναι φυσικά η «υγιής» κοινωνία, αυτή που θα ασκήσει την επιπλέον βία της ντροπής στις διαπομπευόμενες, αυτή που θα επιζητήσει την εσωτερίκευση αυτής της βίας και την μετατροπή της σε αυτοταπείνωση.

Ωστόσο, παρά τις εμφανείς συνέχειες σ' αυτήν την ιστορία κατατρεγμού, σημαντικές είναι και οι ασυνέχειες, οφειλόμενες στα νέα οικονομικά και πολιτικά πλαίσια, όπως η τωρινή –δομική- καπιταλιστική κρίση που κλονίζει όχι μόνο το κεφάλαιο αλλά και το κράτος που συμπλέκεται και διαπλέκεται μ' αυτό. Η τάξη των εξουσιαστών, προκειμένου να επιβιώσει, εγκαθιδρύει κατάσταση εκτάκτου ανάγκης η οποία είναι διαχειρίσιμη μέσω μιας σειράς από χειρισμούς-εξαιρέσεις. Δημιουργεί έτσι μια κατάσταση διαρκούς εξαίρεσης, ένα πεδίο γεμάτο κινδύνους όπου η ζωή έχει αντικατασταθεί με την επιβίωση, πάντα λίγων, σταδιακά όλο και λιγότερων. Στο πεδίο αυτό, ως άλλος Μεσσίας, εμφανίζεται και ζητά, σαν αντάλλαγμα για την σωτηρία που μόνο αυτή μπορεί να δώσει, την απόλυτη υπακοή και εθελουφλία της κοινωνίας μπροστά στην διαρκή επιδείνωση της κατάστασής της. Ο Λόγος αυτός, αν και αναφέρεται πρωτίστως σε οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά φαινόμενα, εκφράζεται με την ιδιόλεκτο της ιατρικής προκειμένου να εμπεδωθεί η κρισιμότητα της κατάστασης και να αποσιωπηθούν οι φωνές που αντιβαίνουν σ' αυτόν ως αντιεπιστημονικές και αντίθετες προς τη φύση των πραγμάτων. Στη ρητορεία αυτή είναι αναγκαία και τα σαφή συμφραζόμενα θρησκευτικού και δη σωτηριολογικού χαρακτήρα.

Η «μάγισσα» επομένως κατασκευάζεται με χαρακτηριστικά που ταιριάζουν στην εποχή της: κατ' επίφαση εκκοσμηκευμένα και ορθολογικά, υποτίθεται επιστημονικά και ουδέτερα, δήθεν απαλλαγμένα από σχέσεις εξουσίας και κοινωνικές ποιότητες (έμφυλες, ταξικές κ.λ.π.), παρουσιασμένα ως φυσικά.

Πρώτα απ' όλα η μάγισσα ήταν ανέκαθεν γυναίκα και συνεχίζει να είναι. Ιστορικά- και πάντα σε συνάρτηση με την εγκαθιδρυμένη πατριαρχία- η γυναίκα σε συμβολικό επίπεδο ενσάρκωνε το αρχετυπικά κακό: χαρακτηριστικό παράδειγμα η Εύα, η γυναικεία εικόνα των θεμελίων του ευρωπαϊκού «πολιτισμένου πολιτισμού». Η γυναίκα μέσα στον κυρίαρχο (βλέπε

ανδρικό) λόγο είναι το Άλλο, το μεγάλο άγνωστο, αυτό που -όπως και η φύση- χρήζει τιθάσευσης και περιστολής. Στη βάση λοιπόν αυτού του στερεότυπου οι γυναίκες αποτελούν πάντα τον εύκολο στόχο. Οι συγκεκριμένες δε γυναίκες που επιλέχθηκαν για το κυνήγι αυτό, κατέχουν στο δίπολο της γυναικείας φύσης (παναγία-μητέρα ή πόρνη), τον δεύτερο πόλο. Παρουσιάζονται με άλλα λόγια ως ακατάλληλες για μητέρες, παρόλο που κάποιες έχουν παιδιά. Κι εκείνα, κληρονόμοι της μητρικής ενοχής, αντιμετωπίζονται ως απόβλητα, υφιστάμενα με τη σειρά τους τις ανηλεείς, αντιπαιδαγωγικές και εν τέλει απάνθρωπες συμπεριφορές των κρατικών φορέων.

Δεύτερον, οι γυναίκες αυτές «αποκαλύφθηκαν» και στοχοποιήθηκαν επειδή ήταν οροθετικές, κι αυτό πριν καν διαπιστωθεί με έγκυρες και αδιαμφισβήτητες επιστημονικές μεθόδους. Εδώ πρέπει να επισημάνουμε τη γενική τάση που επικρατεί στα πλαίσια του σύγχρονου αγοραίου νεοφιλελευθερισμού αναφορικά με την ασθένεια εν γένει: σχεδόν κάθε αρρώστια παρουσιάζεται τελικά με όρους σώματος μη παραγωγικού και άρα οικονομικά ασύμφορου και οι γυναίκες αυτές υπήρξαν προνομιακό πεδίο για την εμπέδωση «πολιτικών υγείας» που εντάσσονται σε μια τέτοια διαχείριση της νόσου. Ωστόσο πέρα απ' αυτό πρέπει να τονιστούν οι θεολογικές αναγνώσεις της ασθένειας του AIDS λόγω του τρόπου μετάδοσης. Μιας και εμπίπτει στην κατηγορία των σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων και άσχετα με τις νοσολογικές στατιστικές, ο φορέας του HIV συνδέεται με μια προσωπικότητα συγκεκριμένη: αχαλίνωτη και μάλλον αποκλίνουσα σεξουαλικότητα, ανεύθυνη συμπεριφορά, έλλειψη αυτοελέγχου και αυτοσυγκράτησης. Έτσι η συγκεκριμένη αρρώστια, παρά τις καθαρά κοινωνικές αιτίες που λανθάνουν στον τρόπο επιμερισμού της στις διάφορες κοινωνικές ομάδες, θεωρείται απόρροια της προσωπικής ευθύνης, ή καλύτερα της αντικοινωνικής ανευθυνότητας, του πάσχοντος. Επιπλέον ο αρχέγονος φόβος της μολυσματικότητας εκδηλώνεται και πάλι και μετατρέπεται σε έναν πανικό γύρω από τα ζητήματα ηθικής τάξης, Κι αυτός φυσικά λεκτικοποιείται μέσω ιατρικής ορολογίας. Τον ηθικό αυτόν πανικό έρχεται να ενισχύσει το γεγονός ότι το AIDS δεν εγγράφεται ως τέτοιο στο σώμα αφού τα συμπτώματά του αφορούν ευρεία γκάμα νοσημάτων του ανοσολογικού συστήματος. Έτσι γίνεται αντιληπτό ως μια αόρατη απειλή που με τη σειρά της γεννά σύνδρομα καταδίωξης οδηγώντας σε μια γενικευμένη και γιγαντωμένη αίσθηση αυτής της απειλής. Η τρωτότητα, μια υπαρξιακή συνθήκη του ανθρώπου που μοιάζει να κατατρώχει κυρίως το δυτικό κόσμο, ανασύρεται στην επιφάνεια και, παρά τον κοινωνικό επιμερισμό της, αφορά δυνάμει τους πάντες και τους πάντες μπορεί να πανικοβάλλει.

Τρίτον, αυτές οι οροθετικές γυναίκες ήταν τοξικοεξαρτημένες. Πρόκειται για μια κατεξοχήν κοινωνική ασθένεια, ο κοινωνικός χαρακτήρας της οποίας όμως αποκρύβεται. Ας μην ξεχνάμε ότι η τοξικοεξάρτηση έχει σαφείς ταξικές αποχρώσεις. Η βελόνα, δηλαδή η πρέζα, είναι το ναρκωτικό των φτωχών, και είναι

αυτή που συνδέεται με το AIDS, καθόλου τυχαία: το σύστημα εκ των πραγμάτων δημιουργεί μια δεξαμενή με τους απόκληρους της κοινωνίας, με ό, τι «ελαττωματικό» έχει παράξει. Από αυτήν ανασύρει, κατά το δοκούν, μορφές ύπαρξης που υπολείπονται σε ανθρωπινότητα για να τις χρησιμοποιήσει όπου χρειαστεί. Επιπλέον, το κοινωνικό στίγμα συνοδεύει όχι μόνο τα θύματα αλλά και τις οικογένειές τους. Και πάλι η οδύνη των γυναικών αυτών μεταφράζεται σε προσωπική ευθύνη, αμοραλισμό και αντικοινωνική συμπεριφορά που εκτεινόμενη βαραίνει με τη μορφή πλέον της συλλογικής ευθύνης και το περιβάλλον τους. Την ίδια στιγμή κοινωνικά επικρατεί ένας γενικευμένος και άγριος ατομικισμός.

Τέταρτον, οι οροθετικές και τοξικοεξαρτημένες αυτές γυναίκες θεωρήθηκαν εκ προοιμίου κατ' επάγγελμα εκδιδόμενες. Αναδύονται και πάλι στο σημείο αυτό οι αρχέγονες ταυτίσεις της γυναίκας με την φύση, το ά-λογο και την αχαλίνωτη σεξουαλικότητα, σε αντίστιξη με αυτές που συνδέουν τον άντρα με τον πολιτισμό, τον ορθολογισμό και τον αυτοέλεγχο. Η κατηγορία μάλιστα για βαριά σκοπούμενη βλάβη με δόλο -κατηγορία με ισχυρό το πρόσημο του αντικοινωνικού- που αποδόθηκε στις «μάγισσες» από τον Μεσαίωνα μέχρι και σήμερα φανερώνει τις φοβίες της πατριαρχίας για την διάβρωσή της, την υφαρπαγή της εξουσίας της και του κοινωνικού ελέγχου μέσω και του σεξ. Αυτό το στοιχείο της ανηθικότητας, που αρχετυπικά συνδέεται με την γυναίκα, αποτελεί απαραίτητο χαρτί για την στοιχειοθέτηση και νομιμοποίηση της όποιας κατηγορίας εναντίον της όποιας γυναίκας. Δεν τους βγαίνει όμως το σενάριο: ο μύθος, με άλλα λόγια, των κατ' επάγγελμα παράνομα εκδιδομένων γυναικών δεν τεκμηριώνεται, γεγονός που τα ΜΜΕ αντιπαρέρχονται. Στο ίδιο μοτίβο, ανασύρεται εν χορώ από υπουργείο υγείας, αρμόδιους φορείς και ΜΜΕ η ιερότητα της ελληνικής οικογένειας απειλούμενη μάλιστα από την «εισβολή» των λυσσασμένων για αυθεντικούς έλληνες πελάτες εκδιδόμενων γυναικών. Αποσιωπούν, έτσι, τον πραγματικό χαρακτήρα του σεξ επί πληρωμή, του βιασμού, του trafficking και κατ' επέκταση τις ευθύνες του πατριαρχικού-καπιταλιστικού κοινωνικού σχηματισμού. Αντίθετα, προβάλλουν την αθωότητα των πελατών σε μια ακραία μορφή του «ο πελάτης έχει πάντα δίκιο», παντρεύοντας το οικονομικό αυτό δόγμα με την κλασική πατριαρχική θεώρηση του άντρα και των «αναγκών» του. Σ' αυτό το δίπολο θύμα-θύτης, οι «καθώς πρέπει» γυναίκες επιλέγουν την ταύτιση με το θύμα-άντρα, προκειμένου να αποφύγουν την ταύτιση με τον μοχθηρό θύτη, την άρρωστη πουτάνα, το πρεζάκι. Πρόκειται για μια τόσο ισχυρά κατασκευασμένη ταυτότητα που πλέον αποδίδεται, όπως παρατηρούμε στις συνθήκες προσαγωγής αυτών των γυναικών, με βάση συμπεριφορές κολάσιμες μάλλον από τους νόμους περί αλητείας, αυτούς που ποινικοποιούν την περιπλάνηση των φτωχών-πολλώ δε μάλλον των φτωχών γυναικών- τη νύχτα στην πόλη.

Πέμπτον, οι οροθετικές και τοξικοεξαρτημένες αυτές γυναίκες παρουσιάστηκαν ως μετανάστριες, ή μάλλον αλλοδαπές. Στο πλαίσιο του εκφασισμού μιας ολόκληρης κοινωνίας και υπό το πρίσμα της υιοθέτησης σκληρής ακροδεξιάς ατζέντας από τα αστικά κόμματα και την κυβέρνηση, οι μετανάστες και οι πρόσφυγες θεωρούνται λαθραίες υπάρξεις, πλήρως απονομιμοποιημένες. Ενσαρκώνουν το αρχέτυπο του μιαιού Άλλου, μια έκφραση τόσο με ιατρικές όσο και με εθνοτικής και φυλετικής καθαρότητας συνυποδηλώσεις: εξάλλου οι υγειονομικές βόμβες δεν μπορεί να έχουν ανθρώπινη υπόσταση. Η αλλοεθνής καταγωγή των γυναικών αυτών αποδεικνύεται μύθος στην περίπτωση όλων πλην μιας. Το γεγονός αυτό και πάλι αποσιωπάται από τα ΜΜΕ. Για άλλη μια φορά, δεν τους βγαίνει το σενάριο. Παρόλα αυτά, επιμένουν σε γενικόλογες αναφορές σε λαθρομετανάστριες, οροθετικές, από την υποσαχάρεια Αφρική, κατ' επάγγελμα πουτάνες και μαύρες. Πρόκειται για την εικόνα της ίδιας της ετερότητας διαμορφωμένης ήδη από την περίοδο της αποικιοκρατίας: μιας διαφοράς τόσο ακραίας και ριζικής που εξ ορισμού διαχωρίζει το Εμείς και το Άλλοι σε δύο στεγανές και ιεραρχημένες κατηγορίες ταξινόμησης. Για άλλη μια φορά η κατάσταση που βιώνει το υποκείμενο ανάγεται με όρους απόλυτου ανορθολογισμού στην προσωπική του βούληση. Συνάμα τέτοιοι πληθυσμοί στιγματίζονται στο σύνολό τους από μια ιδιότυπη συλλογική ενοχή παρά τις συνθήκες οικονομικής εξαθλίωσης, του πολιτικού συστήματος, του trafficking και της κάθε μορφής εκμετάλλευσης. Επιπρόσθετα αυτές οι «ξένες», εντασσόμενες στην κατηγορία των λαθρομεταναστών, εισβάλλουν στο υγιές ομογενοποιημένο εθνικά σώμα της ελληνικής κοινωνίας και με τη χρήση πολεμικής φρασεολογίας παρουσιάζονται ως εθνική απειλή, ειδικά αν συνυπολογίσουμε και τη βαριά σκοπούμενη σωματική βλάβη με δόλο που τους αποδίδεται. Στην περίπτωση αυτή αποτελούν όργανα των προαιώνιων εχθρών της ελληνικής φυλής, κάτι σαν τηλέμαχα όπλα στα χέρια όσων μας επιβουλεύονται από γενέσεως κόσμου...

Κωδικοποιώντας τα συμπεράσματα από την ιστορία της διαπόμευσης των συγκεκριμένων γυναικών μπορούμε να πούμε ότι ως κυνήγι μαγισσών υπηρετεί έναν βασικό στόχο του συστήματος, τη διαχείριση σε συνθήκες κρίσης του κοινωνικού σώματος. Καλλιεργώντας λοιπόν μια κατάσταση ηθικού πανικού και φοβικών συνδρόμων επιχειρεί να αποσπάσει τη συναίνεσή του σε λύσεις που παρέχονται αφειδώς μέσα σε συνθήκες γενικευμένης εξαθλίωσης και διογκούμενης ανασφάλειας: περισσότερη καταστολή, μεγαλύτερη αυθαιρεσία δημόσιων φορέων υγείας, αστυνομίας και δικαστικής εξουσίας. Για να το πούμε σχηματικά, η κοινωνία -όχι ως αδιαφοροποίητο σύνολο- υφιστάμενο ωστόσο συλλήβδην την κρατική/καπιταλιστική τρομοκρατία πέφτει ξανά στον ανήσυχο ύπνο της πεισμένη πάντως πως από αυτό τουλάχιστον το κακό τη γλύτωσε ο ίδιος ο κακοποιητής της. Αναδεικνύει επομένως τον εκάστοτε κυβερνητικό σχηματισμό, αλλά και την αστική δημοκρατία εν γένει, σε σωτήρα, ο οποίος θα εφαρμόσει τα όποια μέτρα κρίνει

αναγκαία για την έξοδο από μια δυσχερή (οικονομική σε πρώτο επίπεδο) συγκυρία. Παράλληλα ενισχύεται και αναβαθμίζεται η νόρμα/κανονικότητα με την κατασκευή επιθυμητών και ανεπιθύμητων χαρακτηριστικών μέσω μιας παραδειγματικής δίωξης, δηλαδή μιας τελετουργίας αποκλεισμού. Οι διαπομπευόμενες/«μάγισσες» όχι μόνο προέρχονται από το κοινωνικό περιθώριο, αλλά και ως τέτοιο παρουσιάζονται. Το στρατήγημα στην περίπτωση αυτή είναι ότι -αντίθετα με τον εσωτερικό εχθρό- συγκροτείται μια μειοψηφία από γυμνές ζωές στη συνθήκη του αόρατου, στο όριο μεταξύ ύπαρξης και μη ύπαρξης, απόλυτα εργαλειοποιημένες που έρχονται στο προσκήνιο μονάχα για έναν λόγο: με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που τους αποδίδονται μπορούν να προκαλέσουν από οριακές έως μηδενικές ταυτίσεις και για το λόγο αυτό συρρικνωμένη έως ανύπαρκτη αλληλεγγύη. Η εμπέδωση μιας τέτοιας συρρίκνωσης στην έννοια της ανθρωπινότητας (κι εδώ οι γυναίκες αυτές αποτελούν την πρώτη ύλη, το πεδίο εξάσκησης τέτοιων στρατηγικών επιλογών, κάτι σαν σάκο του μποξ για την καπιταλιστική κυριαρχία) επιτελεί και κάτι ακόμα: μέσα από την συγκρότηση της ταυτότητας της κανονικότητας -πυλώνας κι αυτή του συστήματος- αντιθετικά προς την ταυτότητα του Άλλου, της μειοψηφίας, του κοινωνικού περιθωρίου, του άρρωστου, του μιαινού, πολλαπλασιάζονται και βαθαινούν οι υπάρχουσες διαιρέσεις στο κοινωνικό σώμα. Παράλληλα συντελείται με τρόπο ουσιαστικό ο εκφασισμός της ίδιας της κοινωνίας καθώς επανομιμοποιείται η απόδοση συλλογικής αθωότητας (στους θύτες της διαπόμπευσης, στα πελατάκια και την κοινωνική πλειοψηφία) και συλλογικής ενοχής (στα θύματα, στον περίγυρό τους και στους ελάχιστους ανθρώπους που στάθηκαν δίπλα τους). Στο ίδιο κλίμα αντιστρέφονται οι όροι της κοινωνικής ευθύνης/ανευθυνότητας: τα θύματα, δηλαδή οι γυναίκες που διαπομπεύτηκαν, είναι αντικοινωνικά και ηθικά ανεύθυνα ενώ στο ύψος των υποχρεώσεών τους απέναντι στο κοινωνικό σύνολο στάθηκαν για μια ακόμα φορά το σύστημα και στυλοβάτες του, κυβέρνηση, κρατικοί φορείς, ΜΜΕ, η σιωπηρή πλειοψηφία που καταδίκασε τις μάγισσες στην πυρά (από κοντά και τα εξαπατημένα πελατάκια με ανανεωμένο το τεκμήριο της αθωότητας που πια μόνο σε τέτοιες περιπτώσεις αναγνωρίζεται). Κι αυτό που μας αφορά, τα κατώτερα αστικά και τα εργατικά στρώματα, άντρες και γυναίκες, δελεάζονται με την ανανέωση των υποσχέσεων για τάξη, ασφάλεια και ηθική ανάταση που δίνει το κράτος στους νομιμόφρονες υπηκόους του. Επιλέγουν τη συμπαράταξη με το λόγο και τις πρακτικές των κυρίαρχων, επικροτούν τις τελετουργίες διαπόμπευσης και για μια φορά ακόμη, αμοραλιστικά και ανόητα πριονίζουν το κλαδί στο οποίο τα ίδια κάθονται.

Μιας ωστόσο και τυχαίνει ως μέρος τους να μοιραζόμαστε το ίδιο δέντρο ας δυναμώσουμε τις δικές μας κλάρες. Η διάχυση και η ενδυνάμωση της αλληλεγγύης, η αντίσταση σε διαιρέσεις που άλλοι επέλεξαν για λογαριασμό μας και η προστασία του αυτονόητου είναι τα μόνα μέσα για να αντιμετωπίσουμε με όρους νίκης το επόμενο κυνήγι μαγισσών όταν και όπου ξεσπάσει

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (στην ελληνική γλώσσα)

Dalla Costa, Mariarosa και Selma James, Η δύναμη των γυναικών και η κοινωνική ανατροπή, Αθήνα, No woman's land, 2008

Engels Friedrich, Η καταγωγή της οικογένειας, της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή 2010

Federici Sylvia, Ο Κάλιμπαν και η μάγισσα. Γυναίκες σώμα και πρωταρχική συσσώρευση, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις των ξένων, 2011

Foucault Michel, Ιστορία της σεξουαλικότητας, Αθήνα, Πλέθρον, 2011

Marx Karl, Η γέννηση του κεφαλαίου στην Αγγλία, Αθήνα, Κοροντζής, 2000

Stardust Lady, Γυναίκες στην πυρά. Το κυνήγι μαγισσών στην Ευρώπη, οι περιφράξεις και η ανάδυση του καπιταλισμού, Θεσσαλονίκη, Μωβ Καφενείο, 2007 στην ηλεκτρονική διεύθυνση

[http://www.anarxeio.gr/files/pdf/Lady Stardust MwbKafe Gunaiques sthn pura 2010-11 BO.pdf](http://www.anarxeio.gr/files/pdf/Lady_Stardust_MwbKafe_Gunaiques_sthn_pura_2010-11_BO.pdf)

Weber Max, Η προτεσταντική ηθική και το πνεύμα του καπιταλισμού, Αθήνα, Gutenberg, 2006